

dr Henryk Czubek
czubekh@ae.krakow.pl

dr Edward Molendowski
molendoe@ae.krakow.pl

Akademia Ekonomiczna
w Krakowie

DOŚWIADCZENIA CEFTA - . WNIOSKI DLA GUUAM.

Wraz ze zmianą systemu społeczno-politycznego kraje Europy będące w orbicie wpływów gospodarki centralnie planowanej rozpoczęły poszukiwania rozwiązań w zakresie kształtowania swoich powiązań gospodarczych z zagranicą. Proces ten nie przebiegał jednak równomiernie. Pierwsze na drogę odbudowy i nowego kształtowania wzajemnych kontaktów gospodarczych wkroczyły kraje określane potocznie mianem Grupy Wyszehradzkiej, czyli Czechy, Polska, Słowacja i Węgry. Dołączyły do nich później Słowenia, Rumunia, Bułgaria i ostatnio Chorwacja. Sformalizowaniem i zinstytucjonalizowaniem tej wzajemnej współpracy jest łącząca wszystkie te kraje umowa CEFTA.

Obecnie, gdy główni członkowie CEFTA stoją już bezpośrednio u progu wejścia do Unii Europejskiej, kraje położone bardziej na Wschód, a mianowicie: Gruzja, Ukraina, Uzbekistan Azerbejdżan i Mołdawia zaczynają intensyfikować wzajemną współpracę. Doświadczenia zebrane w ramach funkcjonowania CEFTA są więc pilnie studiowane przez wymienione kraje, określane grupą GUUAM.

Powstanie GUUAM

Formy zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy Gruzją, Ukrainą i Azerbejdżanem oraz Mołdawią zapoczątkowano w październiku 1997 r. podczas spotkania Prezydentów tych krajów w ramach posiedzenia Rady Europy w Strasburgu. Prezydenci we wspólnym oświadczeniu wyrazili zainteresowanie

wzajemną współpracą w wymiarze zarówno politycznym, jak i ekonomicznym. W kwietniu 1999 r. do tych państw dołączył Uzbekistan i od tej pory grupa ta funkcjonuje pod nazwą GUUAM. (Jednakże w czerwcu 2002 Uzbekistan zawiesił swoje członkostwo w ugrupowaniu).

Do tej pory działalność GUUAM koncentrowała się głównie na sferze deklaratywnej. Jej głównym przejawem są coroczne spotkania politycznych przywódców tych państw, w trakcie których proklamowane są kolejne oświadczenia i wspólne stanowiska. Po serii spotkań: w 1999 r. w Waszyngtonie (przyjęcie oświadczenia o wspólnej odbudowie tzw. szlaku jedwabnego), w 2000 r. w Nowym Jorku (oświadczenie o pilnej potrzebie ugruntowania efektywnych więzi gospodarczych), nastąpiła seria spotkań w Jałcie na Krymie. Na jednym z takich szczytów, w czerwcu 2001 przyjęta została tzw. Jałtańska Karta GUUAM. Podkreślono w niej szczególne znaczenie takich celów organizacji, jak: promocja rozwoju społeczno-gospodarczego, wzmocnienie oraz rozwój handlu, rozwój oraz efektywne wykorzystanie transportu i arterii komunikacyjnych, a także konieczność utworzenia strefy wolnego handlu. Ten ostatni postulat został zrealizowany w ramach szczytu w dniach 27-28 lipca 2002 r., gdy przywódcy polityczni czterech państw: Gruzji, Ukrainy, Azerbejdżanu oraz Mołdawii podpisali umowę powołującą do życia strefę wolnego handlu.

Umowa o wolnym handlu pomiędzy krajami GUUAM (GUUAM FTA) składa się z 27 artykułów. Główne jej postanowienia odnoszą się do następujących kwestii: podatki, techniczne bariery handlu, formalności, harmonizacja procedur celnych, klasyfikacja towarów, subsydia, usługi, konkurencja, zamówienia publiczne, rozstrzyganie sporów oraz zasady przystąpienia i wystąpienia z umowy. Co ciekawe - jak na razie - umowa nie posiada żadnych załączników (protokołów lub aneksów) dotyczących np. harmonogramu liberalizacji poszczególnych grup towarów, lub też zasady ustalania reguł pochodzenia. Umowa ta jest więc póki co zapisem intencji i będzie w kolejnych etapach konkretyzowana, również w odniesieniu do budowy struktury instytucjonalnej ugrupowania

Ważnym elementem pozwalającym zrozumieć ideę powołania strefy wolnego handlu GUUAM jest fakt, że pomiędzy jej wszystkimi państwami członkowskimi obowiązują już od pewnego czasu dwustronne porozumienia o wolnym handlu, które na mocy tej umowy mają przyjąć postać wielostronnego układu o wolnym handlu. Należy jednak podkreślić, że mimo obowiązywania tych dwustronnych umów o wolnym handlu, wzajemny handel jest na bardzo niskim poziomie i nie wykazuje szczególnych odznak ożywienia. Jest to związane z szeregiem przyczyn natury polityczno-społeczno-gospodarczej, których omówienie wykracza znacznie poza zakres tematyczny niniejszego opracowania.

Wkrótce po powołaniu w lipcu 2002 r. strefy wolnego handlu, kraje GUUAM zwróciły się do Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie z prośbą o udzielenie im pomocy technicznej i doradczej, głównie w zakresie zasad i form kształtowania współpracy w ramach obszaru wolnego handlu w oparciu o doświadczenia funkcjonowania innych stref (EFTA, NAFTA, CEFTA). Niniejszy artykuł powstał jako odpowiedź na to zapotrzebowanie w odniesieniu do doświadczeń CEFTA.

CEFTA - początkowe problemy

Z końcem 2002 roku CEFTA obchodzić będzie już 10- lecie swego istnienia. Próbując przypomnieć początki i przyczyny, które były motywami przewodnimi utworzenia CEFTA, należy pamiętać, iż nie wszyscy jej późniejsi członkowie byli entuzjastycznie nastawieni do negocjacji. Jeszcze nawet w pierwszych latach funkcjonowania organizacji można było słyszeć sceptyczne głosy.

Czy możemy uznać CEFTA za typową organizację? Nie posiada normalnie funkcjonującego organu administracyjnego. Nie ma głównej siedziby. Nie posiada własnych funduszy. Jest jednak atrakcyjna i wartościowa dla swych członków. Ograniczając się początkowo do wspólnego porozumienia zawierającego listę wzajemnie wymienianych koncesji, obecnie przekształciła się w główną siłą przyciągania wyróżniającą gospodarki jej członków spośród innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

Nie był to łatwy czas, gdy rozpoczęły się pierwsze dyskusje i negocjacje nt. strefy wolnego handlu łączącej trzy kraje: Czechosłowację, Polskę i Węgry. Z początkiem lat 90-tych wszystkie te państwa nie przywiązywały większej uwagi do ich wzajemnej wymiany handlowej. Priorytetem było dla nich zacieśnianie więzi i współpracy z krajami Europy Zachodniej.. W całym niemal okresie powojennym ich handel wzajemny stanowił tylko 4-5% całkowitych obrotów. Postrzegano ich gospodarki jako konkurencyjne względem siebie, walczono o te same rynki, doświadczano podobnie niekorzystnej fazy cyklu koniunkturalnego. Nawet tradycyjne dziedziny wspólnych kontaktów handlowych nie były tu uwzględniane.

Istniał jednak jeden główny efekt wspólnego zainteresowania. Wszystkie trzy kraje były już bardzo zaawansowane w negocjacjach z WE na temat traktatów stowarzyszeniowych. Coraz częściej obawiano się, iż ich wzajemny handel może napotkać na większe bariery taryfowe i pozataryfowe, niż handlowe z krajami WE. Zaowocowało to podpisaniem 21 grudnia 1992 r. w Krakowie Środkowoeuropejskiej Umowy o Wolnym Handlu (CEFTA), która weszła w życie 1 marca 1993.

Umowa zapewniała, iż strefa wolnego handlu pomiędzy krajami członkowskimi będzie tworzona stopniowo, nie później jednak niż 1 stycznia 2001r. Główną zasadą funkcjonowania tej strefy było to, iż wzajemne koncesje, będące rezultatem liberalizacji taryfowej, muszą być symetryczne i przynosić jejdankowe korzyści dla wszystkich partnerów. Istotnym jest, iż produkty przemysłowe i rolne już od początku zostały potraktowane w sposób zróżnicowany.

Produkty przemysłowe w CEFTA

W przypadku produktów przemysłowych, zostały one podzielone na trzy listy: A, B, C z odrębnie określonym harmonogramem liberalizacji ceł. Lista C zawierała produkty postrzegane jako najbardziej wrażliwe na konkurencję zagraniczną, dlatego też ustalono, iż wymagają one najdłuższego okresu ochrony. Na liście B znalazły się produkty mniej wrażliwe na konkurencję zagraniczną, z krótszym okresem przejściowym. Lista A zawierała produkty niewrażliwe, a tym samym nie wymagające okresu przejściowego.

Wynikiem takiego podejścia były następujące rozwiązania: produkty z listy A były objęte 0 % stawką celną; cła na produkty z listy B miały być stopniowo eliminowane w trzech równych, rocznych etapach; cła na towary z listy C miały być stopniowo eliminowane w siedmiu równych, rocznych etapach.

Dla każdego produktu podstawą, od której miała być stosowana sukcesywna redukcja, była stawka cła KNU, obowiązująca 28 lutego 1993. Postanowiono też, że jeśli po wejściu w życie Umowy nastąpiłaby na mocy wielostronnych negocjacji handlowych jakakolwiek redukcja cła w oparciu o zasadę *erga omnes*, to tak zredukowane cła zastąpią cła podstawowe.

Po roku obowiązywania Umowy, podjęta została decyzja na posiedzeniu Wspólnego Komitetu CEFTA (najwyższy organ zarządzający) w Budapeszcie 29 kwietnia 1994 r., iż liberalizacja ceł produktów przemysłowych powinna zostać przyspieszona i skrócona z 8 do 5 lat. Stanowiło to początek do podjęcia podobnych kroków w przyszłości. Kolejne postanowienia podjęto po spotkaniu premierów w Poznaniu 25 listopada 1994 r. i w Jasnej 11 września 1996 r.

Rezultatem tych spotkań była decyzja, iż po 1 stycznia 1997 r. kraje CEFTA będą już miały strefę wolnego handlu w zakresie dóbr przemysłowych (z nielicznymi wyjątkami)¹.

Podsumowując, podejście zastosowane w przypadku produktów przemysłowych polegało na klasyfikacji produktów zgodnie z ich wrażliwością na konkurencję zagraniczną, a następnie na zastosowaniu dynamicznej, przyspieszonej liberalizacji ceł. Powracając do problematyki symetrii korzyści członków, można było nad tym dyskutować, kiedy następował proces obniżania ceł. Każdy kraj miał bowiem inny poziom wyjściowy swoich stawek KNU i każdy kraj uzyskiwał inny poziom korzyści. Wydaje się jednak, iż każdy z krajów był usatysfakcjonowany rezultatami, które otrzymał w wyniku stopniowej liberalizacji ceł.

Tak szybkie przejście z całkowitej protekcji produktów przemysłowych do pełnej liberalizacji ma swoje uzasadnienie. Wytłumaczenie można częściowo znaleźć analizując dane zawarte w Tabeli 1. Odnoszą się ona do handlu tymi towarami

¹ Najdłuższy miał obowiązywać do 1 stycznia 2002 r. i dotyczył właśnie ochrony przemysłu motoryzacyjnego w Polsce. Było to jednak wymuszone wcześniejszymi porozumieniami z inwestorami zagranicznymi w tej branży. przemysłu.

między Polską i Węgrami, ale powiązania handlowe wyrobami przemysłowymi między pozostałymi krajami CEFTA kształtowały się w podobny sposób. Warto zauważyć, iż dynamika handlu wzajemnego produktami z listy A, była o wiele większa od dynamiki w zakresie produktów z pozostałych list. Bardzo pozytywnym faktem jest to, iż krajom CEFTA udało się stworzyć strefę wolnego handlu dwa lata wcześniej niż zostało to przewidziane dla stref wolnego handlu powyższych krajów z WE. Oznacza to, iż w okresie 2 lat, w niektórych dziedzinach kraje CEFTA stworzyły dla siebie nawzajem większe preferencje celne niż dla partnerów z krajów WE.

Istniały też inne czynniki przyspieszające wzrost handlu między krajami CEFTA. Jednym z głównych było otwarcie się na inwestycje zagraniczne. Polska i Węgry są liderami w Europie Środkowej. Węgry mają największy napływ kapitału zagranicznego *per capita*, a Polska posiada najwyższą wielkość absolutną zgromadzonego kapitału zagranicznego wśród krajów CEFTA. Inwestorzy zagraniczni byli chętni do szybkiego wykorzystania zliberalizowanych ceł, co zostało odzwierciedlone np.: olbrzymim wzrostem handlu półproduktami dostarczanymi dla przemysłu samochodowego z Polski do Węgier (przypadek inwestycji GM w obydwu krajach) i wzmocnieniem tradycyjnych dużych dostaw produktów chemicznych i farmaceutycznych z Węgier do Polski (przypadek ICN, Glaxo-Wellcome). Liberalizacja ceł przyciągała inwestorów zagranicznych, ale działała również w

Tabela nr 1

**Kształtowanie się wymiany handlowej artykułami przemysłowymi
pomiędzy Polską i Węgrami w podziale na listy CEFTA w latach 1993-1999**

Wyszczególnienie	L a t a						
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
IMPORT							
<i>Ogółem (tys. USD)</i>	117 925	166 496	256 270	289 644	405 039	450 616	500 247
Grupa A	61 919	84 957	132 747	271 402	387 211	414 599	461 059
Grupa B	34 777	54 049	79 984	0	0	0	0
Grupa C	5 987	8 666	11 041	4 517	0	0	0
Grupa C (w)^x	15 242	18 824	32 498	13 725	17 828	36 017	39 188
<i>Struktura</i>	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Grupa A	52,5	51,0	51,8	93,7	95,6	92,0	92,2
Grupa B	29,5	32,5	31,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Grupa C	5,1	5,2	4,3	1,6	0,0	0,0	0,0
Grupa C (w)^x	12,9	11,3	12,7	4,7	4,4	8,0	7,8
<i>Dynamika (rok poprz. = 100)</i>		141,2	153,9	113,0	139,8	111,3	111,0
Grupa A		137,2	156,3	204,5	142,7	107,1	111,2
Grupa B		155,4	148,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Grupa C		144,7	127,4	40,9	0,0	0,0	0,0
Grupa C (w)^x		123,5	172,6	42,2	129,9	202,0	108,8
E K S P O R T							
<i>Ogółem (tys. USD)</i>	146 921	168 102	253 549	293 998	339 292	415 094	472 629
Grupa A	96 909	97 481	151 060	266 222	317 627	381 973	383 404
Grupa B	39 985	57 544	74 161	0	0	0	0
Grupa C	10 027	3 854	11 187	9 841	0	0	0
Grupa C (w)^x	0	9 223	17 141	17 935	21 665	33 121	89 225
<i>Struktura (w %%)</i>	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Grupa A	66,0	58,0	59,6	90,6	93,6	92,0	81,1
Grupa B	27,2	34,2	29,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Grupa C	6,8	2,3	4,4	3,3	0,0	0,0	0,0
Grupa C (w)^x	0,0	5,5	6,8	6,1	6,4	8,0	18,9
<i>Dynamika (rok poprz. = 100)</i>		114,4	150,8	116,0	115,4	122,3	113,9
Grupa A		100,6	155,0	176,2	119,3	120,3	100,4
Grupa B		143,9	128,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Grupa C		38,4	290,3	88,0	0,0	0,0	0,0
Grupa C (w)^x		0,0	185,9	104,6	120,8	152,9	269,4

^x W powyższym zestawieniu do grupy Cw zaliczono towary z Grup C₁, C₂ i C₃.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: „Republika Węgierska. Poradnik eksportera i inwestora”, red. E. Molendowski, Budapeszt 1998; 2000.

odwrotnym kierunku. Każdego roku, po wykorzystaniu kwot na dostarczanie samochodów w ramach wyjątków od listy C, można było odczuć naciski ze strony firm międzynarodowych w kierunku poszerzenia zakresu liberalizacji.

Liberalizacja ceł była głównym krokiem do wzrostu handlu. Innym krokiem była unifikacja reguł pochodzenia i ich dostosowanie do regulacji WE. Wiele firm z krajów WE eksportujących swe towary na rynki CEFTA było w stanie wykorzystać zasady kumulacji diagonalnej.

Pojawiła się jednak istotna bariera w handlu wzajemnym towarami przemysłowymi, która nie została pomyślnie rozwiązana w sposób ostateczny w ramach zapisów umowy CEFTA. Są to wszystkie certyfikaty techniczne, bezpieczeństwa i wzajemne uznania testów laboratoryjnych przeprowadzanych w krajach członkowskich umowy.

Produkty rolne w CEFTA

W przypadku liberalizacji ceł towarów rolnych zostały zastosowane różne podejścia. Tutaj sceptycyzm był największy już od samego początku. Eksperti mieli obawy z co najmniej trzech powodów:

- Węgry i Polska były wtedy eksporterami netto żywności i Czechosłowacja oczekiwała znaleźć się niebawem w podobnej sytuacji; taka sytuacja nie przyczyniła się więc do szerszego otwarcenia rynków rolnych tych krajów, mimo że Węgry i Polska były zainteresowane wzrostem eksportu artykułami rolnymi, ale nie za cenę otwarcia swoich rynków krajowych;
- Istniała konieczność restrukturyzacji niektórych gałęzi rolnictwa, które nie były w stanie szybko się dostosować do wymogów gospodarki rynkowej;
- Niechęć do zunifikowania polityki rolnej w zakresie zewnętrznym i wewnętrznym.

Trzeba jednak zaznaczyć, iż w fazie inicjującej negocjacje w zakresie liberalizacji handlu artykułami rolnymi w CEFTA i nawet już po pierwszym okresie jej funkcjonowania, to Polska działała najenergiczniej za redukcją ceł w tym sektorze gospodarki.

W pierwotnym tekście umowy CEFTA i jej aneksów, strony zdecydowały jednak wdrożyć ograniczony zakres redukcji ceł na towary rolne. Dotyczyło to głównie produktów nie wrażliwych. Np. w stosunkach polsko-węgierskich był to import węgierskich winogron i słoneczników oraz eksport polskich jaj, miodu, kwiatów i warzyw. W przypadku mięsa, kukurydzy, kraje wzajemnie przyznały sobie kontyngenty, jednak były one na tak niskim poziomie, iż pokrywały jedynie dziesiątą część procenta rocznej konsumpcji w tych krajach.

Po jakimś czasie początkowe obawy minęły i od 1 stycznia 1996 r. został wprowadzony nowy schemat liberalizacji w rolnictwie. Ponownie użyto modelu 3 list: A, B, C/D. Najistotniejszą różnicą w porównaniu do dóbr przemysłowych była statyczność tych list. Po pierwsze dobra zostały sklasyfikowane do podanych list. Następnie pojedyncze redukcje ceł odpowiadające danym listom zostały zaakceptowane i miały być ważne dopóki nie zostałyby zmienione. Były deklaracje (spotkanie ministrów rolnictwa 24.01.1995), iż od poczynając od 1 stycznia 1998, wszystkie cła na produkty rolne zostaną wyeliminowane. Pozostały tylko słowa, jako że pojawiły się problemy z wprowadzeniem w życie już uzgodnionej umowy w/s redukcji ceł.

Poczynając od 1 stycznia 1996 r. reguły dotyczące przyporządkowania produktów do danej listy liberalizacyjnej były następujące:

- Lista A zawierająca produkty o niskim poziomie wrażliwości, gdzie cło zostało jednorazowo całkowicie wyeliminowane. Należały do nich następujące produkty: niektóre żywe zwierzęta do hodowli, ryby morskie, kwiaty, owoce cytrusowe, niektóre tłuszcze zwierzęce i warzywne, pszenica i inne.
- Lista B zawierająca produkty średnio wrażliwe, gdzie cła zostały obniżone do takiego samego poziomu dla wszystkich krajów (zamysłem było ustanowienie cła na najniższym poziomie, jak obowiązywał w jednym z krajów). Dotyczyło to ok. 120 pozycji towarowych w szczególności: wołowina, wieprzowina, mleko, śmietana, sałata, kapusta, arbuzy, jęczmień, owies, kiełbasa, zboże, wyroby cukiernicze bez kakao.
- Lista C/D z produktami, na które kraje cła ustalono w ramach negocjacji bilateralnych i które stosuje się wyłącznie do importu danego dobra z danego

kraju do danego kraju. Było to bardzo często powiązane z limitowaniem kwot. Początkowym założeniem było to, iż poziom cła nie powinien przekroczyć 50% odpowiedniego cła KNU. Do takich produktów należą: drób, świeże jaja, ser, cebula, ogórki, jabłka, olej słonecznikowy i rzepakowy, cukier, czekolada, chleb, lody i inne.

- Lista pozostałych produktów rolnych, które nie zostały objęte liberalizacją.

Statyczna cecha zastosowanego rozwiązania odnośnie dóbr rolnych odpowiada stałemu poziomowi protekcji celnej, bez wprowadzenia przez strony Umowy harmonogramu liberalizacji.

Niebawem zaczęły pojawiać się problemy. Miały one związek z różniącymi się politykami rolnymi zainteresowanych krajów. Rolnictwo jest tą gałęzią gospodarki, gdzie regulacje państwowe, wszystkie formy pomocy odgrywają dużą rolę. Niektóre kraje starały się subsydiować w dużym stopniu krajową produkcję oraz eksport produktów rolnych, co jednoznacznie zniekształciło warunki konkurencyjne pomiędzy zainteresowanymi stronami.

Problemy pojawiły się również z powodu braku odpowiednich środków ochronnych przeciwko reeksportowi produktów rolnych. Miało to związek z różnym poziomem ceł krajów CEFTA wobec ich partnerów spoza tego ugrupowania. Umożliwiło im to import produktów z kraju o najniższej stawce celnej, a potem reeksport do krajów o najwyższych stawkach celnych.

W narastaniu spraw spornych odgrywała również rolę tradycyjna struktura handlu artykułami rolnymi-spożywczymi. W przypadku gdy import z CEFTA dotyczył niektórych podstawowych produktów surowych (kukurydza, mięso) lub też półprzetworzonych (np. koncentrat pomidorowy) pojawiały się problemy w takich krajach jak Polska, gdzie partie rolnicze mają znaczące miejsce w polityce. Z kolei - w przypadku eksportu takich produktów jak czekolada, czy słodycze, problemy tego rodzaju nie występowały. W tym przypadku było to związane z udziałem firm międzynarodowych w produkcji i eksporcie.

Problemy te przyczyniły się do wprowadzenia środków ochronnych, które były przewidziane w umowie CEFTA. Niestety spowodowało to zastosowanie środków

retorsyjnych (retaliacyjnych) ze strony krajów, które nie zgadzały się na zbyt długo utrzymywane w ich opinii środki ochronne. Dzięki intensywnym konsultacjom i negocjacjom większość problemów tego typu została już rozwiązana. Aby ułatwić lepsze zrozumienie wspólnych problemów rolnych, powołane zostało nowe ciało, o skromnej strukturze organizacyjnej. Jest to Podkomitet Rolny składający się sekretarzy stanów ministerstw rolnictwa poszczególnych krajów CEFTA.

Należy jednak podkreślić, iż wprowadzenie zliberalizowanych ceł na większość produktów rolnych przyczyniło się do wzrostu wspólnego handlu tymi produktami w ramach CEFTA. Chociaż nadal niektóre kraje na pewno mają większe korzyści z liberalizacji tej gałęzi gospodarki (problem symetrii korzyści) niż pozostałe, ale żadna z zainteresowanych stron nie może twierdzić, iż jest ostatecznym przegranym w procesie likwidacji barier celnych.

Jednoznaczne, oczywiste dowody na pozytywne rezultaty zliberalizowanego handlu produktami rolnymi pomiędzy krajami CEFTA zostały zestawione w tabeli nr 2. Warty podkreślenia jest fakt, iż dynamika handlu wzajemnego produktami rolnymi z listy A była o wiele większa od wymiany handlowej towarami z pozostałych list (z wyjątkiem 1996 r.)

Tabela nr 2 –

**Obroty artykułami rolno-spożywczymi w relacji Polska - Węgry w/g list
CEFTA**

Wyszczególnienie	E K S P O R T				I M P O R T			
	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
<i>Wartość ogółem (tys. USD)</i>	15 784	43 748	55 059	64 168	135 352	167 581	142 577	124 125
Grupa A	4 321	7 700	19 167	24 115	14 952	20 445	27 686	35 895
Grupa B	5 124	6 125	9 115	7 595	59 693	50 107	60 512	40 881
Grupa C/D	2 566	7 787	9 668	11 560	49 767	81 612	42 639	35 415
Bez liberalizacji	3 773	22 136	17 109	20 898	10 940	15 417	11 740	11 934
<i>Struktura (w %%)</i>	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Grupa A	27,4	17,6	34,8	37,6	11,0	12,2	19,4	28,9
Grupa B	32,5	14,0	16,6	11,8	44,1	29,9	42,4	32,9
Grupa C/D	16,3	17,8	17,6	18,0	36,8	48,7	29,9	28,5
Bez liberalizacji	23,9	50,6	31,1	32,6	8,1	9,2	8,2	9,6
<i>Dynamika (rok poprz. = 100)</i>		277,2	125,9	116,5	210,9	123,8	85,1	87,1
Grupa A		178,2	248,9	125,8	62,0	136,7	135,4	129,7
Grupa B		119,5	148,8	83,3	786,0	83,9	120,8	67,6
Grupa C/D		303,5	124,2	119,6	430,5	164,0	52,2	83,1
Bez liberalizacji		586,7	77,3	122,1	52,3	140,9	76,1	101,7

Źródło: Jak w Tabeli Nr 1

Całkowity wpływ CEFTA

CEFTA doprowadziła do odwrócenia negatywnego trendu we wzajemnej wymianie handlowej krajów członkowskich. Ułatwiła dostosowanie krajów CEFTA do globalnej gospodarki rynkowej. Wielokrotne modyfikacje Umowy i przystępowanie nowych krajów (Słowenia od 1.01.1996, Rumunia od 1.01.1997, Bułgaria od 1.01.1999 i Chorwacja od 1.01.2003) udowodniły atrakcyjność i zdolność do samodzielnego funkcjonowania tej organizacji. Odegrała ona istotną rolę w warunkach formowania handlu rolnego i nawet pojawiające się niezgodności przyczyniły się do lepszego zrozumienia wspólnych stanowisk i do poszukiwania metod rozwiązywania tego typu sporów.

Jeśli chodzi o wolumen handlu, CEFTA wykazała się niezaprzeczalnym sukcesem i umożliwiła krajom w niej uczestniczącym przewyższenie niektórych

problemów związanych ze słabym popytem krajowym. Od 1993 r. handel wzajemny pomiędzy krajami CEFTA wykazuje większą dynamikę od handlu globalnego tych krajów z krajami trzecimi. Polskie doświadczenia w tym względzie zobrazowane są w Tabeli Nr 3

Tabela Nr 3

**Tempo wzrostu obrotów handlowych Polski
z krajami CEFTA na tle obrotów globalnych oraz z krajami UE**
(rok poprzedni =100)

Lata	Ogółem		Z krajami UE		Z krajami CEFTA	
	Eksport	Import	Eksport	Import	Eksport	Import
1993	107,3	118,4	116,9	127,3	102,2	104,6
1994	121,9	114,5	120,9	115,1	120,4	135,6
1995	132,8	134,7	148,4	151,4	151,3	176,9
1996	106,7	127,8	101,0	126,4	118,9	133,0
1997	105,4	113,9	102,0	113,7	117,4	122,8
1998	109,6	111,2	116,6	114,9	116,6	112,1
1999	97,1	97,6	100,3	96,1	110,4	103,2
2000	115,5	106,6	114,6	100,4	119,0	112,7

Źródło: Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego (za odpowiednie lata), GUS, Warszawa;

Syntetyczna informacja o imporcie i eksporcie Polski w roku 2000 wg SAD, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2001; obliczenia własne.

Konkluzje dla GUAAM

Patrząc wstecz na niektóre rezultaty funkcjonowania CEFTA (zarówno pozytywne i negatywne) można sformułować pewne ogólne rekomendacje dla krajów zamierzających podążać w kierunku utworzenia strefy wolnego handlu. Do najważniejszych z nich można zaliczyć:

- Należy zaklasyfikować produkty do różnych grup wrażliwości
- Trzeba zastosować różne schematy stopniowej liberalizacji wybranych grup towarowych, ale równocześnie określić realistyczny termin całkowitej eliminacji cel;
- Zachować ostrożność w zakresie przyznawania koncesji na rynku krajowym dla inwestorów zagranicznych lub innych grup lobbingowych;

- Stanowczo dążyć do uregulowania wzajemnego uznawania certyfikatów technicznych i bezpieczeństwa, oraz testów laboratoryjnych;
- Nieodzowna jest harmonizacja regulacji dotyczących reguł pochodzenia;
- Od samego początku należy dążyć do opracowania najlepszego sposobu do rozwiązania potencjalnych sporów;
- Nie należy utrzymywać zbyt dużych różnic w zewnętrznej taryfie krajów, gdyż może to doprowadzić do negatywnego zjawiska jakim jest reeksport,
- Zanim rozpocznie się poważną liberalizację handlu rolnego trzeba spróbować zharmonizować wewnętrzne polityki rolne poszczególnych krajów.

Lista ta nie wyczerpuje możliwych zagrożeń związanych z tworzeniem strefy wolnego handlu i z pewnością pozostawia wiele wolnego miejsca do dalszej dyskusji i poszukiwania najlepszych możliwych rozwiązań.

Literatura:

E. Molendowski, „Wpływ CEFTA na wymianę handlową Polski z jej krajami (na przykładzie powiązań z Węgrami)”, *Liberalizacja stosunków ekonomicznych Polski z gospodarką światową* (Materiały z konferencji naukowej), Red. , J. Bilski, T. Miziołek , ŁTN, Łódź, 2001, s. 260-273.

J. Rowiński , „Liberalizacja handlu artykułami rolno-spożywczymi w ramach CEFTA”, *Rola CEFTA w integrującej się Europie*, Red. P. Bożyk, Warszawa 1999

J. Rutkowski, „Instytucjonalne podstawy współpracy regionalnej krajów Grupy Wyszehradzkiej”, *CEFTA a integracja ekonomiczna w Europie*, Red. P. Bożyk, SGH, Warszawa 1996, s. 55-62.

www.guam.org